

Voormalig Doelengebouw, Achterstraat 2, Hoorn

overdadige Ionische kapitelen.

Een lust voor het oog!

Merkwaardige pilasters zijn die van het poortje van het Weeshuis, met de twee weeskinderen erboven op twee Dorische pilasters van natuursteen met daarop hangende fruit- en bloemslingers (festoenen); het Weeshuis heeft aan zijn muren verder nog een aantal strakke bakstenen pilasters, bijvoorbeeld om het Gedenkschrift ten gevolge van de gevangenschap van Bossu.

Hier boven noemde ik zeventiende-eeuwse voorbeelden; aan de gevel van het neo-renaïssancistische pand De Gekroonde Jaagschuit, Breed 38, hoek Achterom, uit 1878 (waar eerst een zeventiende eeuws pand stond dat door A.C. Bleijs, die ook de R.K. Kerk aan het Grote Noord en de Nicolaaskerk in Amsterdam op zijn naam heeft, werd vervangen door dit huis), treffen we zes Ionische pilasters aan (twee om de hoek) en daarboven Dorische pilasters - een volgorde die in strijd is met de regels die Dorisch onder, daarboven Ionisch en daar weer boven Korintisch voorschreven.

De gevel van het pand Kerkstraat 1, hoek Rode Steen, toont zeer bijzondere pilasters wat betreft de samenstelling: twee Dorische op de hoeken van de verdieping, en daartussen twee Ionische, die doorlopen naar

de top, met klassieke fronten (een driehoekig opzetstuk); het betreft hier een vrij zeldzaam geveltype dat in Amsterdam vaker voorkomt: de verhoogde halsgevel. Een soortgelijke opbouw van pilasters zien we ook aan het pand Veermanskade 5: twee Dorische pilasters op de verdieping en daartussen twee naar de top doorlopende Dorische pilasters, ook hier bekroond met een fronton, terwijl echter de hals van Kerkstraat 1 aan weerszijden is versierd met natuurstenen ornamenten (klauwstukken), worden hier de pilasters geflankeerd door gemetselde klokgevelachtige zijstukken.

Pilasters treffen we vaak aan bij ingangen en poortjes. Het poortje van het Statengement van 1613 (het voormalige Stadhuis, nu vestiging van het Samenwerkingsorgaan Westfriesland) heeft zogenoemde gepijpte pilasters. De Lutherse Kerk aan het Ramen nabij de Nieuwsteeg uit 1768 bezit een ingang met natuurstenen pilasters. Het poortje van het voormalig Oude Vrouwenhuis van 1610 aan het Kerkplein heeft mooie gegroefde (gecannelerde) halfronde Ionische pilasters; het vlak daarbij staande poortje van de Admiraliteit (de huidige Bibliotheek), van 1607 heeft weer anders gegroefde Ionische pilasters.

De Oosterpoort van 1577, een vroeg voorbeeld dus, laat Dorische pilasters zien, doorsneden met natuurstenen, bewerkte banden, van een type dat doet denken aan de pilasters van het vroeg zeventiende eeuwse pand Grote Oost 7 (het huis met het rijk gesneden fries (horizontale "strip") over de hele breedte van de gevel).

Een stalenkaart van pilasters biedt het Statencollege van 1632, het huidige Westfries Museum aan de Rode Steen: tussen en naast de benedenramen Toskaanse kapitelen, daarboven Dorische, hoger nog, Ionische en bovenaan Korintische!

In de vroeg-Renaissancegevel van het Sint Jans Gasthuis van 1563 (de Boterhal) komen alleen twee simpele pilastertjes voor aan het nisje met het Johannes de Doperbeeldje.

Er zijn wel meer pilasters te zien in Hoorn dan de hiervoor genoemde, en wellicht ook nog wat zuilen.

Misschien dat bouwkunstliefhebbers iets voelen voor een complete inventarisatie? Reacties worden graag door mij ontvangen.

J.M. Baltus

